

Aczél Petra

Neked van igazad? Érvelés és meggyőzés a gyakorlatban (*Pelle Veronika*)

TINTA KÖNYVKIADÓ. BUDAPEST. 2017. 183 OLDAL

Az érvelés lehetősége – a találkozás ajándéka

„Találkozni valakivel felelősség és remény. Bizalom és kíváncsiság. Pillanat, amelyben a valódi és a lehetséges összekapcsolódik” – Aczél Petra nyelvész, kommunikációkutató üdvözlősorai ezek, amelyekkel a honlapjára látogatót köszönti (1). A találkozásról szólnak, az azt megörökítő pillanat és a kimondott szó hatásának a felelősségéről és a fontosságáról. De vajon gondolnánk-e arra, hogy az érvelés maga is lehet egy találkozás? És hogy amikor találkozunk valakivel, amikor kommunikálunk vele, ezzel egyben ajándékot is adunk neki?

A Budapesti Corvinus Egyetem intézetvezető professzorának legújabb kötete, a *Neked van igazad? Érvelés és meggyőzés a gyakorlatban* című könyv tulajdonképpen ezekről a találkozásokról szól, és maga is egy ilyen „találkozás-ajándék”. Elsősorban az olvasó találkozása a retorika egy új szemléletével, amelyben az érvelés nem a meggyőzés eszköze, nemcsak a közéleti szereplők és a jó szónokok által birtokolt specifikus hozzáértés, hanem az általános műveltség eleme, társas intelligencia, érzékenység és magatartás. A jó beszéd pedig nemcsak meggyőző, hatásos és élvezetes szövegtermék, hanem erkölcsös, felelős és hiteles találkozás is egyben.

Ennek megértéséhez pedig a szerző olyasvalamit tesz, amit itthon retorikai szakkönyv vagy kézikönyv ez idáig nem igazán tett még. Hátralép egyet, és azt mondja: az érvelés nem a szóval, hanem ezt jóval megelőzve, már a gondolattal, a kritikus gondolkodással kezdődik. Egy olyan előkészítő folyamattal, amelyben bizony felmerülnek és mérlegelendők morális, akár sajtó- vagy médiaetikai kérdések, amelyben nem automatikusan értendő a forrás hitelessége, és amely az érvelés sikerességének alapfeltételeként tekint a kérdező magatartásra, a kérdés kultúrájára. Mielőtt megszólalsz, mindig azzal kezd, hogy elgondolkozol! – tanácsolja a szerző, és ezzel a kötet nemcsak tárgyában, de megközelítésében és szemléletmódjában is gondolkodásra, érvelésre, vitázásra hívja az olvasót, már a beszéd előkészítésének a folyamatában.

A fentiek pedig – a már az ókori bölcs hellének által is ismert mesterhármashoz ágyazva – egyben előre is vetítik a kötet hármashoz egységbe tagolódó struktúráját. *Gondolkozz!* –bátorít a szerző az első nagy fejezet címében, amely az érveléssel kapcsolatos kritikai gondolkodás kialakítását, a gondolatok rendszerezését, az érvelés megalapozását és a meggyőző megszólalásra való felkészülést szolgálja. A fejezet elején a szerző számos témafelvetést hoz példaként, amelyeket darabjaira szedve, majd újra összerakva mutatja meg, melyek is a jó (érvelésre alkalmas) és a rossz (érvelésre alkalmatlan) téma ismérvei. Megmutatja azt is, hogy miként érdemes hozzákezdeni, álláspontunkat megfogalmazni egy olyan felvetésre, amely nem semleges tényekből indul ki, hanem – már előzetesen állást foglalva – javaslatot fogalmaz meg. Majd miután ízekre szedtük a témát, feltettük a megfelelő feltáró kérdéseket, körvonalazódott saját álláspontunk (és a miénkkel ellenkező is), illetve megszülettek megszólalásunk fogalmi-logikai alapjai, kritikai útmutatást nyújt arra nézve, hogy honnan és hogyan érdemes összegyűjteni a mondanivalónkat megerősítő bizonyítékokat, amelyekből majd felépül a beszédünk. És ha mindez elkészült, akkor érkezünk csak el magához a megszólaláshoz.

A kötet második, *Beszélj!* című fejezete rámutat arra, mitől meggyőző egy beszéd; milyen fajtái léteznek a meggyőző beszédnek (azaz mi az a tény-, tett- és értékbeszéd); mitől válik egy ötlet, egy maggondolat „ragadóssá”; és arra is, hogy egy ifjú szónoknak mivel kell kezdenie a tanulást, hogy jó szónok válhasson belőle. Megismerhető a meggyőző beszéd három legfontosabb adottsága (az éthosz, a pátoz és a logosz); megtudható, hogyan kell jó és rossz beszédet mondani; hogyan ismerhetők fel mások érvelési hibái; mi módon válhat egy önéletrajz meggyőző „beszéddé”, és az is, hogy mivel ajánlatos kezdeni egy beszéd bevezetőjét, és miért nem szerencsés a prezentációnkat *Köszönöm a figyelmet!*diával zárni.

Miután megtanultuk gondolatainkat érvelő, meggyőző beszéddé formálni, a kötet harmadik, *Vitázz!* című fejezete taglalja „a szellem bajnokainak eszközét”, a vita fogásait és a vitaversenyek gyakorlatát. Világossá válik az is, hogy – a veszekedéssel szemben –miért értékes és jövedelmező eleme a vita minden kapcsolatnak és személyközi kommunikációnak, és hogy miként kell eljutni a veszekedések gyújtópontjával szolgáló kritikától a konstruktív vitát eredményező javaslatig. Ha mindezt elsajátította az olvasó, a retorikára már nem a született szónokok specifikus jártasságaként vagy a mesterséges versengés kifinomult és manipulatív eszközeként tekint majd, hanem megérti a kötet szerzőjének szemléletmódját, miszerint a retorika a hétköznapi gondolkodás és a másokkal való kapcsolatunk alapvető eleme, társas érzékenység, intelligencia és magatartás.

Az ezen újszerű retorikai szemlélettel való találkozáson túl azonban a kötet a szerző és az olvasó találkozása is egyben, amelynek során éppen olyan hitelességgel mutatkozik meg az író, a kutató, mint a tudományt, a kutatói létét hivatásától elválasztani nem tudó, ízig-vérig tanár. Talán éppen e tudományos-empirikus és pedagógiai vénáknak a kötet háttérében meghúzódó kettőssége eredményezi a tartalom azon hatásos szintézisét, amellyel az érdeklődő a kötetben találkozik. Tudományosan megalapozott, széles körű műveltségi keretbe ágyazott alapozó ismeretek és friss kutatási eredmények szimbiózisa, teória és empiria szervessé ágyazott egésze ez a kis könyv, amelyet személyre szabott feladatok tartalmazó, könnyen tanítható és elsajátítható megközelítésmódja és friss, aktuális, gazdag példatára tesz olvasmányossá, könnyeddé, a nagyközönség számára is élvezetessé. A cicerói szónoklattan alapvetéseitől a mai divatos pitchek műfajáig; a nagy, globális vitatémáktól a fiatalokat foglalkoztató óraközi szünetben elhangzott felvetésekig; Babbitstól Steve Jobson és Emma Watsonon át Ferenc pápáig; Václav Havel rendszerváltozás utáni első beszédétől Szirmai Gergely vlogger vizsgaidőszakra szánt lelkesítő YouTube-beszédéig – elmélet és gyakorlat, ókori erejű igazság és Z generációs témák e kötetben szerves és hiteles egészet alkotnak. Egy 2500 éves tudományt éltető kötetet tart a kezében az olvasó, amely jó érzéssel megválasztott példáinak és fiatalos nyelvezetének köszönhetően olyan meggyőző erővel szól hozzánk – mai olvasókhhoz – az ismerős hang, az őszinte érzelem és a tiszta logika hangján, hogy a kötet olvasása közben azt érezzük: másnap már nem ugyanúgy tekintünk a másik megszólalására, másnap már nem ugyanúgy szólalunk meg.

Harmadsorban éppen e fenti találkozást, felismerést rejti magában ez a kötet: az olvasó találkozásának lehetőségét önmagával. Azét a találkozását, amelyben, ha jól figyel, megbizonyosodik a Palo Altó-i gondolat érvényességéről, miszerint: „Nem lehet nem kommunikálni”, mert – ahogyan a kötet szerzője írja – aki hallgat, az is „beszél”: gondolkodik, mérlegel, dönt, véleménye alakul ki. Amelyben a szerző nyomán ráeszmélhet, hogy a világ valóban csupa érvelés, és hogy bizony ő is érvel, akkor is, ha nem tud, vagy ha nem tud róla. Amelyben, ha mindezt belátja, és elindul a fejlődés, az önfejlesztés útján, megértette, hogy a kulcsok a kötet borítóján: mi magunk vagyunk.

Hiszem, hogy ha nekünk, a retorikát laikusként művelő olvasóknak sikerül a kötetben olyan tiszta logikával és világos érveléssel ismertetett, ámde egyáltalán nem könnyű utat végigjárni; ha sikerül a találkozásainkat, a vitázás, az érvelés, az eszmecsere lehetőségét a pillanat ajándékeként, fejlődési lehetőségként, a másokra hatás felelősségeként megélnünk, akkor e találkozások végére talán egyáltalán nem is az lesz a fontos, hogy neked vagy nekem, azaz, hogy kinek is van igaza.

Irodalom

(1) Aczél Petra honlapja. <http://www.aczelpetra.hu/> (2017. június 10.)

Pelle, Veronika: The possibility of argumentation – the gift of 'meeting'

Az írás szerzőjéről

Pelle Veronika

egyetemi tanársegéd Budapesti Corvinus Egyetem Magatartástudományi és Kommunikációelméleti
Intézet, Budapest

veronika.pelle[kukac]uni-corvinus.hu